

Fysiotherapie in Kameroen

Een nieuwe beweging

In Kameroen werken het Liliane Fonds en de AFAS Foundation, samen met de lokale overheid en zorgorganisatie Cameroon Baptist Convention Health Services, aan een omwenteling van de fysiotherapie. Dat is hoognodig, want deze vorm van specialistische zorg is voor de meeste inwoners onbereikbaar, zeker voor de meest kwetsbaren.

Tekst: Cees Pulles | Beeld: CBCHS

Wie fysiotherapie nodig heeft, is in Nederland gegarandeerd van zorg van hoge kwaliteit, verleend door gespecialiseerde vakmensen. Goede zorg die deels gedekt wordt door de basisverzekering. De terugkerende discussies tussen zorgverleners en verzekeraars over aantallen behandelingen die vergoed worden en over tarieven doen soms anders vermoeden, maar toch is ons Nederlandse stelsel iets om te koesteren. Dat wordt vooral duidelijk als we de blik verleggen naar een ander zorglandschap, bijvoorbeeld naar Kameroen, waar we een hele andere realiteit zien.

Naast een voortwoekerende burgeroorlog in delen van het land, speelt er ook een andere crisis, die vrijwel alle Kameroeners treft: een enorm tekort aan goed opgeleid personeel in de gezondheidszorg en aan revalidatiedeskundigen, met name buiten de steden.

Ga maar na: in Nederland werken volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek meer dan 28.000 fysiotherapeuten. Dat betekent dat er hier één fysiotherapeut is per circa 620 Nederlanders. In heel Kameroen, een land met 26,5 miljoen inwoners dat ruim elf keer groter is dan Nederland, zijn volgens de World Confederation of Physiotherapy in totaal 350 fysiotherapeuten actief.

Fysiotherapeut Isaac oefent met Paul (10 jaar, hersenbeschadiging)

Ondermaatse zorg

In Kameroen wordt zorg verleend door drie partijen: de overheid, kerkelijke organisaties en commerciële aanbieders. Die laatste categorie is actief in de grote steden en is voor verreweg de meeste mensen in Kameroen onbetaalbaar, zoals ook een zorgverzekering alleen is weggelegd voor de 'lucky few'. Gespecialiseerde praktijken voor fysiotherapie vind je niet buiten de grote steden.

De overheidszorg is formeel gratis, maar in de praktijk moet een patiënt meestal toch extra betalen om daadwerkelijk de zorg te krijgen die op het verwijsbriefje staat. Bovendien kampt de overheidszorg met structurele financiële tekorten. Kerkelijke zorginstellingen proberen de gaten te vullen die de overheid laat vallen, maar grote delen van het land blijven slecht voorzien of zijn zelfs helemaal verstoken van zorg. Het aanbod schiet tekort, en ook de kwaliteit van de zorg is vaak ondermaats. Dat geldt ook voor fysiotherapie.

Veel fysiotherapeuten hunkeren zelf ook naar meer kennis. Zoals Ngeh Gaius, assistent-fysiotherapeut: "Ik ontmoette in Banyo een zestienjarige jongen die niet kan zitten of kruipen, staan of praten", vertelt Ngeh. "We zijn een paar keer bij hem geweest, maar elke keer huil ik, omdat ik niet weet hoe ik deze jongen kan helpen. Ik zou heel graag een betere opleiding volgen, zodat ik de juiste diagnose kan stellen. Dan weet ik welke hulp deze jongen nodig heeft."

Versnippering

Er bestaat in Kameroen één type revalidatiewerker: de fysiotherapeut. Ergotherapeuten zijn er niet, evenals veel andere vormen van gespecialiseerde revalidatiezorg. Wie een officiële opleiding tot fysiotherapeut wil volgen, kan kiezen uit twee niveaus: diploma- en bachelorniveau. En daarnaast hebben sommige kerkelijke instelling ook hun eigen opleidingen. Door die versnippering ontbreekt het aan een consistent lesprogramma en ook het toezicht op de opleidingen is verdeeld over verschillende ministeries. De overheid laat veel van de opleidingen over aan de private sector. De meeste privéscholen met deze opleiding hebben een winstoogmerk en zijn daardoor niet toegankelijk voor studenten met een kleine beurs.

Al deze factoren zorgen ervoor dat gespecialiseerde zorg onbereikbaar is voor het overgrote deel van de inwoners van Kameroen, die deze zorg juist het meeste nodig heeft: kinderen met een handicap, die zich nog volop aan het ontwikkelen zijn en die in armoede leven.

Samenwerking

Hoogste tijd om stevig in te grijpen in deze schrijnende situatie, vond de lokale zorgorganisatie Cameroon Baptist Convention Health Services

(CBCHS). Samen met het Liliane Fonds timmert CBCHS in Kameroen al jaren aan de weg om ervoor te zorgen dat kinderen en jongeren met een beperking de kans krijgen om zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen. De kleine en grote stappen die ze de afgelopen jaren hebben gezet komen nu samen in het ambitieuze vierjarige project 'Zorgkompas', met als doel de ontwikkeling van kwalitatief goede opleidingen voor revalidatiewerkers in Kameroen, waaronder fysiotherapeuten. Om dit te bereiken bundelde het Liliane Fonds de krachten met de AFAS Foundation, een partij die het fonds ook in de Democratische Republiek Congo ondersteunde. Het gezamenlijk resultaat is een project dat een betere kwaliteit van leven voor kinderen en jongeren met een beperking beoogt.

Verouderde methodes en afdankertjes

"Fysiotherapie is in Kameroen heel lang stil blijven staan", zegt Marieke Verhallen van het Liliane Fonds en nauw betrokken bij de ontwikkeling van Zorgkompas. "Fysiotherapeuten werken hier veelal met verouderde methodes, die vaak nog rechtstreeks stammen uit de koloniale tijd. Sindsdien zijn de opleidingen fysiotherapie in Kameroen niet of nauwelijks verder ontwikkeld en geëvolueerd. Door de enorme kennisachterstand die ze daardoor nu hebben, zijn veel lokale fysiotherapeuten eigenlijk eerder masseurs dan dat ze werkelijk gerichte, specialistische zorg kunnen bieden."

Hulpmiddelen – veelal uit het Westen geïmporteerde 'afdankertjes' – zijn zeer schaars, of alleen voorradig in één standaardmaat

Zoals gezegd is de oorzaak van die slechte kwaliteit van de zorg aan kinderen, jongeren en volwassenen met een beperking in Kameroen de afwezigheid van een adequate opleiding van dienstverleners, waaronder fysiotherapeuten. Er zijn te weinig opleidingsfaciliteiten, en er is vaak een gebrek aan standaarden, systemen en procedures om kwaliteit te garanderen. Daarnaast zijn hulpmiddelen – veelal uit het Westen geïmporteerde 'afdankertjes' – zeer schaars, of alleen voorradig in één standaardmaat.

De meeste fysiotherapeuten in Kameroen krijgen op dit moment hun diploma na een opleiding van twee jaar: niveau 1 of diplomaniveau. Ze richten zich momenteel vaak op tijdelijke problemen in bewegingsvaardigheden. Een regulier curriculum tot volwaardig fysiotherapeut duurt echter vier jaar.

»

Paul (10 jaar, hersenbeschadiging) wordt thuis onderzocht door fysiotherapeut Isaac en veldwerker Sonia

» **Oplossing**

“De oplossing van de problemen in Kameroen ligt niet alleen in het opleiden van méér therapeuten”, zegt Huib Cornielje, betrokken bij het project vanuit zijn adviesbureau Enablement. “Er zal meer gedaan moeten worden om ervoor te zorgen dat kwalitatief goede revalidatie beschikbaar gaat worden voor iedereen en overal: mensen met en

De nieuwe bachelor- en masteropleidingen voldoen aan de standaarden van internationale beroepsverenigingen en sluiten aan bij de lokale omstandigheden

zonder beperking, in de stad of op het platteland. Het is vooral van groot belang dat er een breed kader van revalidatiewerkers is, die beschikken over voldoende kennis en vaardigheden om vooral kinderen en jongeren met een beperking de juiste zorg te geven. Het zijn vaak deze mensen die in armoede opgroeien en geen toegang tot goede zorg hebben, waar het Liliane Fonds en zijn lokale partners zich voor inzetten.”

Kijk voor meer informatie over Zorgkompas op: www.lilianefonds.nl/afas

Stappen

Het afgelopen jaar werkte een team van lokale, regionale en internationale experts en belangheb-

benden aan het curriculum, accreditatie en validatie voor het bachelorniveau van fysiotherapie. Dit zijn de eerste stappen op weg naar een kwalitatief goede opleiding en verbetering van de toegang tot fysiotherapiediensten in het land.

Voor de opleidingen wordt er intensief samengewerkt met drie opleidingsinstituten in het netwerk van CBCHS en twee universiteiten: de staatsuniversiteit Dschang en de Universiteit van Kaapstad. De nieuwe bachelor- en masteropleidingen voldoen aan de standaarden van internationale beroepsverenigingen. In alle stappen worden de ministeries en overheden betrokken, zodat de nieuwe curricula aansluiten bij de lokale omstandigheden en realiteit en geen kopieën worden van Westerse opleidingen. Per jaar zullen er vijftien studenten op diploma-niveau starten op de nieuwe opleiding, en acht op het bachelorniveau. Daarnaast zullen vier fysiotherapeuten een masteropleiding volgen bij de Universiteit van Dschang in Kameroen, om het toekomstige docententeam te vormen van de bacheloropleiding Fysiotherapie. Dit voorkomt afhankelijkheid van buitenlandse docenten.

Veldwerkers

Ondanks alle inspanningen is ook duidelijk dat – relatief dure – professionals met een bachelorniveau niet direct de beperkte beschikbaarheid van revalidatiezorg in lokale gemeenschappen zullen oplossen. Daarom worden ook de trainingen van veldwerkers naar een hoger plan getild. Deze revalidatieveldwerkers staan in de frontlinie en zijn de ruggengraat van een fijnmazig revalidatiesysteem, en zijn zowel fysiek en financieel toegankelijk voor mensen die leven in afgelegen plattelandsgebieden.

Duurzaam

“Het is absoluut geen makkelijke weg”, erkent Marieke Verhallen. “Met name in de Sahel-regio's van Kameroen is de zorg slecht voorzien. Daarom is het belangrijk dat we de kwaliteit van deze opleidingen verhogen én meer professionals opleiden. Voor de mensen aan de periferie van de samenleving en met name kinderen met een handicap. Een patiënt vertelde me eens dat ze voor haar klacht al vijf keer was doorverwezen en vijf keer een ander advies had gekregen, terwijl haar aandoening natuurlijk nog gewoon dezelfde was gebleven.”

Op die hobbelige weg wijst Zorgkompas de richting naar een duurzame ontwikkeling van kwalitatief goede revalidatiezorg in Kameroen. Zo worden er stappen gezet om kinderen, jongeren en volwassenen met en zonder beperking betere kansen te geven om volwaardig te participeren in de samenleving.